

יום העיון של המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח) 14/4/2010

בנושא: "כלים חדשים לטיפול כישורים תקשורתיים-חברתיים של ילדים

ונוער על הרצף האוטיסטי"*

הכינוס חגג את פיתוחם של מספר כלים חדשים, על ידי מט"ח, המתמקדים בטיפול כישורים חברתיים של ילדים ובני נוער על הרצף האוטיסטי. בכינוס השתתפו הורים ואנשי מקצוע, אשר נחשפו לראשונה לשימוש בכלים הללו.

פתחה את הכינוס ד"ר אסתר בן יצחק, ראש המחלקה להפרעות בתקשורת מהמרכז האוניברסיטאי אריאל וכן מהמרכז לאבחון אוטיזם באסף הרופא. ד"ר בן יצחק דיברה על תיאוריות קוגניטיביות ברצף של האוטיזם. היא היטיבה לתאר את הרצף דרך הדוגמה שהוא מכיל בתוכו אנשים עם מורכבויות שונות, החל מילדתה של ליהיא לפיד, שלא ידעה לומר אמא (מתוך הספר אשת חיל) ועד לילד מהסיפור "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה מאוחרת" (מאת: מארק האדון) שהיה בעל אוצר מילים גדול, אך הבנתו את השפה הייתה מילולית בלבד.

ד"ר בן יצחק סיפרה על ההגדרות החדשות של ה-DSM ועל קטגוריות, המהוות הגדרה של פרט כבעל הפרעה על הרצף האוטיסטי (ASD). בנוסף, היא הציגה 3 תיאוריות קוגניטיביות באוטיזם: ה- Theory of mind (TOM), ה- Central coherence deficit (CCD) וכן Executive function (EF) וכיצד הן מסבירות את מהות הלקות.

בהמשך הוצגו 3 כלים אינטרנטיים מעשיים ונגישים, שפותחו על ידי מטח:

1. בין חברים <http://friends.cet.ac.il>

מפתחת: רבקה נאמן

זהו מאגר פעילויות, המיועד להורים, מורים ומטפלים, העובדים עם ילדים על הרצף (ולא רק). המאגר מכיל טקסטים ופעילויות, שמטרתם לסייע בפיתוח כישורים חברתיים וכישורי תקשורת. המאגר מכיל סיפורים חברתיים באורכים שונים ובגרסאות שונות: ללא ניקוד, מנוקד וכן בסמלים. הסיפורים מתארים סיטואציות חברתיות, שהילד נתקל בהן בחיי היום יום. הסיפורים מלווים בדפי עבודה קצרים, המתייחסים להבנת הסיטואציה המתוארת.

2. מדברים קומיקס www.specialcomics.cet.ac.il

מפתחת: אורית אלמוג, בשילוב ייעוץ של ד"ר אורית חצרוני מאונ' חיפה.

שרון מישקובסקי מאמנת אישית להורים לילדים מיוחדים

נייד: 052-3237241 א"ל: sharon.mishkovsky@gmail.com • www.specialway.co.il

אתר ליצירת סיפורי קומיקס, המאפשר לילדים לעסוק בנושאי תקשורת ובנושאים חברתיים, בכישורי שפה ובכישורי חיים. האתר מכיל מבחר של דמויות, מקומות בקהילה, חפצים וסמלים. כפי שציינה ד"ר בן יצחק, קומיקס הוא כלי מצוין ללימוד TOM, בהתבססו על המחשה גראפית של מה שהאחר חושב, לעומת מה שהוא אומר, או עושה. היתרון של קומיקס הינו תמיכה חזותית המשולבת במעט מלל. באמצעות התכנה, אפשר ליצור סיטואציות חברתיות אפשריות מעולמו של הילד וכן באמצעותה יכול הילד לשתף בסיטואציות שהתרחשו, לשתף בחוויה וללמוד איך להתמודד טוב יותר בעתיד.

3. מי פה? www.mipo.cet.ac.il

מדובר ברשת חברתית מוגנת ובטוחה לבני נוער בעלי צרכים מיוחדים. בנוסף, סביבת המשתמש פשוטה וקלה יותר להפעלה (ישנה התאמה אף לכבדי ראייה). בעידן שלנו, שרוב התקשורת בין בני נוער נעשית בצ'אטים באינטרנט, האתר מהווה דרך נפלאה ללימוד על סיטואציות חברתיות ולקחת חלק בהן. כל גולש באתר יכול להציג את עצמו, לשלב תמונות ווידאו, ליצור בלוג, להפיש חברים ולשוחח עמם. היתרון החשוב ביותר לרשת זו הוא, שההרשמה אליה מתבצעת אך ורק דרך המורה, שפונה ורושמת את התלמיד במט"ח. בנוסף, התכנה מצוידת בסמליל דרכו ניתן לדווח למנהל הרשת על תוכן פוגעני. בנוסף על ילדים ונוער בעלי צרכים מיוחדים, גולשים ברשת גם מתנדבים וחונכים, איתם ניתן "לדבר".

יעל קימחי, המפקחת על החינוך המיוחד באזור המרכז, סיכמה את התועלות שבכלים חדשים אלה. היא הדגישה את חשיבותן של שיטות חזותיות, בכך שמאפשרות לאנשי ספקטרום להפוך מידע מופשט למידע קונקרטי. הגב' קימחי דיברה על שורה של מחקרים, המוכיחים תועלת של שימוש בסיפורים חברתיים למטרות טיפוליות מגוונות כגון: למידת התנהגות מותאמת, מיומנויות שיח, התנהגות פרו-חברתית, פיתוח מודעות עצמית וכישורי חיים. תחומים נוספים בהם הוכחה תרומת הסיפור החברתי, הם בהפחתת התנהגות חזרתית, התנהגות אובססיבית וכן התנהגות מינית לא מותאמת. הסיפורים החברתיים הוכחו כמשפיעים ביותר על אוכלוסייה. שנעה בין הגילאים 3-15 שנים.

חתמה את הכנס סולה שלי, יו"ר אס"י (אנשי ספקטרום ישראליים), שהינו התארגנות של אנשים על הספקטרום ליצירת קהילה משלהם. בהרצאה מרתקת חשפה סולה חלק מעולמם של אס"ים. היא דיברה על 3 גישות של ההורים לגבי ילדם האוטיסט. גישה ראשונה היא גישה פסיבית של השלמה

ויצירת סביבה מוגנת. לעומתה, בגישה המשנה ישנה שאיפה לקרב את הילד לנורמאליות, על ידי חשיפתו לסביבה נורמטיבית, עם תמיכה ועידוד. הגישה המקבלת היא זו של טיפוח אדם מודע לעצמו, השלם עם הייחודיות שלו ומתפקד באופן מודע. סולה מעדיפה את חינוך הילד המיוחד כ"בן מיעוט" כהגדרתה. הדבר כולל מתן לגיטימציה למאפיינים האוטיסטים והכרות שלנו, ההורים והמטפלים עם התרבות האוטיסטית. בנוסף, הכרה בכך שהתרבות שלנו, הנאורוטיפיקליים, כלשונה, היא תרבות זרה לילדים שלנו ועלינו לערוך להם הכרות עם התרבות הזרה הזו. היא נתנה דוגמה ש"ברומא התנהג כרומאי" ולא תהפוך לרומאי בעצמך. סולה מעודדת הכרות של הילדים שלנו עם אוטיסטים בוגרים ורואה בקהילת השווים מקור להעצמת הילדים.

סולה דיברה על הסביבה החינוכית, המורכבת ממורה, אוטיסט ובני גילו הלא אוטיסטים. היא העלתה את החשיבות במתן אינפורמציה על מהות הלקות לילדים ה"רגילים", על מנת לסייע לשילוב חברתי. כאשר נשאלה האם יש לאס"ים רצון ללמוד כלים לכישורים חברתיים היא ענתה בחיוב, אך הדגישה, שחשוב ללמד כישורים חברתיים רלבנטיים. לדוגמה, לניהול small talk אין כלל חשיבות בעיני הא"ס. סולה הגדירה מיומנות ככלי להשגת מטרות ולדבריה, חשוב ללמד כל מיומנות עם מתן המשמעות הזו. לפני שמלמדים ילד מיומנות כלשהי, חשוב להגדיר מהי המיומנות, להבהיר לעצמך כמטפל ואם אפשר אז גם לילד, לשם מה הוא יזדקק לה ובשלב האחרון להחליט ורצוי בשיתוף עם הילד, על הדרך להשגת אותה מיומנות. למשל: המיומנות הינה: חיוך לאדם שמולך, אתה זקוק לו כדי להשיג את מבוקשך ולכן כאשר יש לך צורך להשיג משהו, הזז את תווי פניך ליצירת אותה הבעה שמשמעותה בשפתו חיוך.

לסיכום, הכנס הציף את חשיבותם של אמצעים חזותיים ללמידת כישורים חברתיים, אצל אנשים על הספקטרום האוטיסטי וכן הנגיש אמצעים כאלה לכלל המטפלים, ההורים והילדים.

*מסמך זה נכתב, מתוך כוונה לשתף אותך במידע באופן הניטרלי ביותר. השתדלתי לדייק בפרטי המידע, אך יתכנו שיבושים הנובעים מ"הבנת הנשמע". אין בבחינת המידע הזה כל המלצה לטיפול או יישום על ידי הקורא. על אף כל אלה, אני מקווה שהמידע סייע לך בדרך כלשהי.

שלך, שרון